

#UngIDag-utvalget

opprettet ved kgl.res. 4. mai 2018

Referat

Tema: Oppstartsmøte for utvalget – møte 1 i UngIDag-utvalget

Tid/sted: 27.08.2018, R5 i Akersgata

Fra utvalget: Loveleen Rihel Brenna, Liza Reisel, Kristoffer Chelsom Vogt, Aksel Inge Sinding, Mira Aaboen Sletten, Kari Løvendahl Mogstad, Umar Ashraf, Nancy Hertz, Petter Hov Jacobsen, Christiane Vadseth, Joakim Bobbie Tanum

Forfall: Tale Maria Krohn Engvik

Sekretariat: Kurt Ole Linn, Cecilia Lyche, Mona Renolen, Sissel Husebråten, Camilla Åmtun

Dato: 27.08.2018

Signatur:

Kopi:

Oppstartsmøte for utvalget – møte 1 i UngIDag-utvalget

Utvalget holdt sitt første møte i R5, Akersgata 59, OSLO, mandag 27. aug 2018 fra kl 09:00-15:30. Under følger sekretariatets referat fra møtet godkjent av utvalgsleder Loveleen Brenna.

1. Velkommen ved ekspedisjonssjef Hege Nygård og utvalgsleder Loveleen Brenna.

Hege Nygård ønsket velkommen. Hun meddelte at departementet har store forventninger til utvalgets arbeid, og at det er et bredt mandat hvor det er behov for prioriteringer. Hun påpekte at det er et sentralt arbeid, hvordan gutter og jenter formes helt fra de er små, og hvor vesentlige de strukturelle likestillingsutfordringene er. Hun forventer et høyt ambisjonsnivå og gleder seg til å se resultatet av utvalgets arbeid. Hun framhevet at det er et godt og kompetent utvalg som blir ledet av en god og kompetent utvalgsleder. Hun ønsket lykke til.

Loveleen Brenna ønsket velkommen til et bredt sammensatt utvalg. Hun framhevet at det er et stort og bredt mandat og at det er stor interesse for arbeidet fra eksterne. Hun takket for tilliten og for sekretariatet.

Dagsorden ble godkjent. Det ble ikke meldt inn noen saker under eventuelt.

2. **Presentasjonsrunde av alle i utvalget.** Hvert enkelt utvalgsmedlem presenterte seg selv.
3. **Presentasjon av sekretariatet.** De ansatte i sekretariatet presenterte seg for utvalget.
4. **Møte med barne- og likestillingsminister Linda Hofstad Helleland.** Utvalget fikk hilse på statsråden og presenterte seg for henne.
5. **Administrative – økonomiske forhold ved seniorkonsulent Ingrid Arnesen fra Barne- og likestillingsdepartementet (BLD), jf. vedlegg.**

6. Drøfting og presisering av mandatet v/Loveleen Brenna

Utvalgsleder refererte hovedinnholdet i mandatet. Hun påpekte at hvordan utvalget tolker og forstår mandatet i starten av arbeidet kan være annerledes enn hvordan man forstår mandatet lenger fram i prosessen. Her kan det være en utviklingsprosess. Derfor vil drøfting og diskusjon av mandatet være et punkt på dagsorden til hvert møte i utvalget.

Utvalgsleder meddelte at hun vil be to av utvalgsmedlemmene om å holde en innledning i hvert utvalgsmøte. Hun ønsker å få fram kompetansen til alle i utvalget og mener at det er viktig å få dele kunnskap uforstyrret.

De enkelte utvalgsmedlemmene gav sin tolkning av mandatet og kommenterte om det var temaer de savnet i mandatet. Deretter ble det åpnet for en nærmere drøfting/diskusjon av mandatet. Videre følger hovedinnholdet i drøftingen/diskusjonen.

Bredt mandat

Flere framhevet at det er et utfordrende/godt mandat, men også bredt. De fleste områder i barn og unges liv trekkes fram. Det kan være litt vanskelig å vite om man i hovedsak ønsker å få utredet likestillingsutfordringer som får konsekvenser for samfunnsdeltakelsen og for samfunnsøkonomien eller om det først og fremst dreier seg om likestilling i form av selvrealisering.

Mandatet er todelt: Utvalget skal for det første gi en tilstandsvurdering, hvor også årsaker og konsekvenser skal beskrives. Dernest skal utvalget foreslå tiltak.

Noe av det første som må avklares, er om det er behov for innhenting av forskning.

Det er viktig å være bevisst på at likestilling handler om både gutter og jenter.

Flere i utvalget stilte seg undrende til det ensidige fokuset på kjønnslikestilling, og at alle de andre diskrimineringsgrunnlagene er nevnt til slutt. Flere påpekte at selv om man fokuserer mest på likestilling mellom kjønn, må man være obs på at bildet er ganske sammensatt. Enkeltindividet har flere identiteter, og da kan man ikke bare ha fokus på et

kjønnsperspektiv. For å ha troverdighet, må også et bredt likestillingsperspektiv ivaretas.

Begrepsbruk

Utvalget bør i innledningen til utredningen tydelig presisere hvordan man velger å definere de ulike begrepene. Det er viktig å være bevisst på hvilke assosiasjoner de ulike begrepene vekker.

Et sentralt begrep er *likestilling* og hva utvalget legger i et likestilt samfunn. Mener man resultatlikhet eller sjanselikheter? Hva er likestilling? Hva er det man skal måle? Hva som oppfattes som subjektive mål eller objektive mål kan variere.

I mandatet står det f.eks. at det er spesielt viktig å utrede om barn og unge med innvandrerbakgrunn møter særskilte likestillingsutfordringer. Der nevnes det kun et eksempel; negativ sosial kontroll. Dette kan virke uheldig. Utvalget bør være bevisst på hvilke eksempler som brukes.

Flere kjønn

Flere var opptatt av at man ikke kun omtaler gutter og jenter, men at man også bør vurdere få inn flere kjønnskategorier enn jente/gutt, kvinne/mann.

Kjønnsstradisjonelle utdannings- og yrkesvalg

Utvalget diskuterte om dette temaet kan avgrenses noe siden dette er forhold utredet godt allerede, bla. i NOU 2012: 15 *Politikk for likestilling*. Dette er et tema også godt gjort rede for i annen forskning, for eksempel av ISF/CORE. BLD/Bufdir har også lyst ut et stort tilbud nettopp om dette temaet, som skal være klart ca. 1. mars 2019.

Det ble foreslått at utvalget heller bør se nærmere på hvordan likestilling ivaretas i barnehage og grunnskole, hvordan det undervises i likestilling i hht læreplanene, og hvilke konsekvenser dette får for senere utdannings- og yrkesvalg.

Samfunnsstrukturer/maktstrukturer

Flere la vekt på viktigheten av å se på samfunns- og maktstrukturene. Jenter opplever økt press fra sosiale medier og markedskreftene. For gutter er det mindre aksept for sårbarhet enn for jenter. Sårede gutter er overrepresentert i vold og metoo-saker. Sårede gutter som ikke opplever aksept for sine følelser kan bli menn som koster mye for samfunnet. Legemiddelindustrien tjener store penger på kosmetisk industri. Kjønnstereotype forbruksvarer gir trange rammer for ungdom.

Ungdommene er selv aktører i samfunnet. Barn- og unges holdninger dannes ikke av seg selv, men i møte med andre. Derfor er det ikke bare deres holdninger som bør forandres, men også voksnes holdninger. Foreldre, voksne i skolen og helsetjenesten ble særskilt framhevet..

Mange spørsmål er av privat karakter og de er det ikke så aktuelt å regulere politisk, for eksempel oppdragelse, livet i familien, folks private forbruk mm. Slike fenomener kan likevel beskrives, f.eks. utfordringer med moteklær i rosa og lyseblått for barn.

Humankapitalen

Det ble poengtert at mandatet også handler om utnyttelse av humankapitalen. Det ble hevdet at de landene som utnytter humankapitalen best er de som er mest likestilt, men at det også finnes mange andre grunner til å drive med likestilling.

Begrepet "humankapital" ble av flere opplevd som litt problematisk. Det kan være litt uklart hva som menes med humankapitalen. Det ble også påpekt at når man hevder at likestilling gir den beste utnyttelse av humankapitalen, forutsetter man at menn og kvinner i utgangspunktet er like. Dersom man ikke legger til grunn at menn og kvinner er helt like, er det ikke sikkert at likestilling betyr at man utnytter humankapitalen best.

Det ble påpekt at utvalget på et eller annet tidspunkt må ta stilling til om kvinner og menn er like, altså "født sånn eller blitt sånn" (biologi).

Kjønnsstereotyper

Forståelsen av begrepet *kjønnsstereotyper* ble diskutert. Stereotyper er et viktig og sentralt begrep for dette utvalget, som kan skille dette i fra arbeidet i andre utvalg. Det ble foreslått at undersøkelse/dokumentasjon kjønnsstereotyper kan fungere godt som en rød tråd som kan gå igjen i alle temaer som skal utredes. Stereotyper er også viktig når det gjelder andre diskrimineringsgrunnlag. Det finnes mye forskning om dette.

Forbruker

Det ble påpekt at det er store likestillingsutfordringer på forbrukerområdet. Kanskje bør likestillingsutfordringer ved kjøp/ bestilling legges inn som eget punkt. Videre ble reklame i skolen og i barnehagen nevnt som aktuelle temaer. Her finnes det en del forskning.

Pornofisering av samfunnet

Utvalget drøftet pornofiseringen (seksualiseringen) av barndom og ungdomstid og dette var et tema de vil vurdere å inkludere i sin utredning.

Trossamfunn

Utvalget drøftet trossamfunnenes rolle og hvordan likestillingstilstanden er der, og dette var en arena de vil vurdere å inkludere i sin utredning.

Avgrensning

Mandatet kan virke overveldende. Det må foretas en avgrensning. Det ligger en rekke spørsmål som utvalget må ta stilling til. Her er noen av de mest sentrale avgrensninger som både er gjort av mandatet, samt drøftet av utvalget.

- Begrensning av utdanning og arbeidsliv, både fordi det allerede finnes et godt kunnskapsgrunnlag om dette og fordi en kunnskapsoppsummering er bestilt med levering 1. mars 2019.
- Kjønnsstereotyper som en drøftende og rød tråd gjennom utredningen. Ved å se på kjønnsstereotyper som en likestillingsutfordring kan dette både fungere som en beskrivelse og brukes i en analyse i utredningen. I tillegg kan man dette være en utfordring man setter inn tiltak mot.
- Aldersspenn: Utvalget må også ta stilling til hvilket aldersspenn man vil utrede, er det for eksempel 0-18, 0-24, 0-26, eller barn fra barnehagealder og opp?
- Utvalget er også allerede bedt om å avgrense seg mot utvalgene nedsatt av KD (utvalget som ser på kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner og utvalget om videregående opplæring), jf. mandatet.
- Avgrensning mot vold og overgrep ligger i mandatet.

Måling/virkemidler

Det er viktig å tenke gjennom hva det er mulig for det offentlige å gjøre noe med. Man må tenke på hva som har gjennomslagskraft når man velger tiltak og tenke gjennom hva man kan oppnå med tiltakene.

En viktig utfordring i arbeidet med likestilling er at mange tenker at vi har likestilling og kan derfor ikke se hva som er problemet. Mange unge ser heller ikke poenget med å arbeide med likestilling. Videre er det viktig å være oppmerksom på at det finnes mye motstand mot likestilling ute i samfunnet. Utvalget ønsker heller ikke en NOU som svartmaler situasjonen, siden Norge både i realiteten er og oppfattes som en likestilt land på verdensbasis (ref. diverse målinger).

Oppsummering av viktige punkter fra drøftingen om forståelse og avgrensning av mandatet:

- Norge er et av verdens mest likestilte land, ikke en altfor negativ utredning
- Alle viktige begreper må klargjøres og nyanseres
- Kjønnsbegrepet må romme et mangfold, ikke bare to kjønns kategorier
- Samtidig viktig at utredningen også har et fokus på gutter/unge menn, og ikke får et "stakkars jentene-fokus"
- Øvrige diskrimineringsgrunnlag må trekkes inn der dette er relevant, bør dette styrkes sammenliknet med hva mandatet legger opp til?
- Formmessig i NOU'en ønskes en oppstart med det generelle og som kan spisses inn mot minoriteters mer spesielle utfordringer – fra hovedkategorier som mann/kvinne, til barn/ungdom, etnisk majoritet/etnisk minoritet, til hetero/homo, etc. – og at vi finner mange av disse identiteter i én og samme person
- Utredning rettet mot hva politiske vedtak kan influere, avgrense seg mot privat sfæren (familie, folks private forbruk, valg mv.)

- Kjønn- og kjønnsstereotypifisering som et gjennomgående tema og analyseverktøy i utredningen?
- Kunnskapsbehov til utvalget? Hvilke områder er det vi særlig har behov for kunnskap om?
- Tematiske avgrensninger:
 - 1) Utdanning/yrkesvalg er bredt utredet før, og det kommer en ny kunnskapsoversikt 1. mars 2019. Utvalget beslutter at dette er tilfredsstillende?
 - 2) Utrede hvordan barnehage og skole kvalitativt og kvantitativt underviser i likestilling ihht formål og læreplaner
 - 3) Vold og overgrep er ikke tema
 - 4) Demokratisk deltakelse og representasjon er ikke tema
- Pornofisering (og seksualisering) er et tema utvalget ønsker utredet
- Å utvikle forslag til effektive tiltak er utvalgets andre oppgave – viktig at dette tillegges like mye vekt som selve kunnskapsinnhenting og analysen

7. **Møteplan for utvalget 2018- 2019 v/utvalgsleder Loveleen Brenna /sekretariatet.** Møteplanen ble gjennomgått og noen endringer ble foretatt, jf. vedlegg. Vedlagte møteplan er nå banket for 2018, mens møteplanen for 2019 er tentativ, og fastsettes endelig på møtet i desember.

8. Eventuelt – evaluering av møtet

Det kom forslag om å evaluere møtet fra Petter H. Jacobsen, en evaluering har startet. I stort overveiende positive evalueringer, både av forberedelser, gjennomføring og møteledelse. Møterommet var trangt og utvalget synes det hadde tung luft. Sekretariatet håper å kunne tilby bedre lokaler på neste møte.

Særskilte oppsummerings- og oppfølgingspunkter

- Utvalget ønsker å få sakspapirer 1 uke før utvalgsmøtene.
- Utvalgsleder ønsker faglige innlegg fra to medlemmer + eventuelt en ekstern innleder til hvert utvalgsmøte.
- Drøfting/diskusjon av mandatet skal stå som punkt på dagsorden i hvert utvalgsmøte.
- Sekretariatet – se på hvem som arbeider med tilgrensede temaer (ref. andre NOU'er på gang).
- Utvalgsleder ønsker skriftlige innspill dersom noen melder forfall til utvalgsmøter.
- Ta stilling til avgrensning mht. aldersspenn i neste møte.
- Endelig møteplan for 2019 fastsettes på utvalgsmøtet i desember.
- **Tilføyelse/merknad fra sekretariatet:** Det er fint om man slutter hvert møte med en tydelig bestilling til sekretariatet, slik at utvalg/sekretariat har en omforent forståelse av hvilke oppgaver det skal prioritere (til neste møte)

Oppfølging til neste møte:

I samråd med utvalgsleder, vil sekretariatet sette opp et veivalgsnotat som drøfter mandatet basert på utvalgets diskusjoner og hvor ulike alternativer vurderes, og som utvalget tar stilling til. Dette notatet sendes ut til og behandles på neste møte, nærmere bestemt torsdag 27. sept.

Områdene nevnt i mandatet, er vanskelig å komme utenom som sentrale temaområder i NOU'en. Sekretariatet har som ambisjon å starte arbeidet med å undersøke behovet for ny forskning på hvert hovedområde, jf. sosiale medier, kroppspress, mm.